ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسىنى بىرلىكتە بەرپا قىلىشنىڭ «يۇقۇم»غا تاقابىل تۇرۇش جېڭى سەھىپىسىنى پۈتۈش

ـــ رەئىس شى جىنپىڭنىڭ يېڭى تىپتىكى تاجسمان ۋىرۇسلۇق ئۆپكە يالىلۇغى يۇقۇمىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ـ تىزگىنلەش خەلقئارا ھەمكارلىقىغا تۈرتكە بولغانلىقى توغرىسىدا خاتىرە

(بېشى 2 ـ بەتتە)

نامبىيە زۇڭتۇڭى گېينگوپ بىلەن تېلېفون ـ لاشقاندا، رەئىس شى جىنپىڭ مۇنداق دېدى: «مەن ئافرىقىنىڭ ھازىرقى يۇقۇم ۋەزىيىتىگە ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىمەن.» «جۇڭگو تەرەپ داۋاملىق سالماقنى زورايتىپ، نامبىيە قاتارلىق ئاف ـ رىقا دۆلەتلىرىنى يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇش يارىدىمى بىلەن تەمىنلەپ، ئالدىنى ئېلىش ـ تىزگىنلەش تەجرىبىلىرىدىن تەڭ بەھرىمەن بولۇپ، سەھىيە ساھەسىدىكى ھەمكارلىقنى كۈچەيتىپ، قول تۇتۇ ـ شۇپ يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرىدۇ».

...

يۇقۇمنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈرى تەجرىبە ـ لىرىدىن تەڭ بەھرىمەن بولۇشتىن دورا، ۋاكسـ ـ ىنى تەتقىق قىلىپ ئېچىش ھەمكارلىقىنى قانات يايدۇرۇشقىچە، قۇربىنىڭ يېتىشچە مەدەت بې ـ رىشتىن ئىمكانقەدەر كۆپ ماددىي ئەشيا كاپالە ـ تى بىلەن تەمىنلەشكىچە، خەلقئارا تەشكىلاتلار ـ نىڭ تېگىشلىك رولىنى جارى قىلدۇرۇشنى قولـ ـ لاشتىن ئىنسانىيەت سەھىيە ـ ساغلاملىق ئورتاق گەۋدىسى بەرپا قىلىشقىچە، يەر شارىۋى سەھىيە ئىداره قىلىشنى مۇكەممەللەشتۈرۈشتىن يەر شا ـ رىۋى كەسىپ زەنجىرىنىڭ ئوچۇق، مۇقىم، بې ـ خەتەر بولۇشىغا ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىشقـ ـ چە... «يۇقۇم»غا تاقابىل تۇرۇش جېڭى مەز ـ گىلدە، رەئىس شى جىنپىڭ تۈرلۈك سورۇنلار ـ دىن پايدىلىنىپ دۇنياغا يەر شارىۋى يۇقۇمغا تا ـ قابىل تۇرۇشقا پائال قاتنىشىشتەك جۇڭگو مەيـ ـ دانىنى شەرھلىدى، يەر شارىۋى «يۇقۇم»غا تا ـ قابىل تۇرۇش جېڭىنىڭ قۇدرەتلىك بىرىكمە كۈچىنى مۇجەسسەملەشتەك جۇڭگو تەشەببۇسـ ـ نى چىقاردى.

ئۆزى ئۈلگە بولۇپ، سۆزىنى ئەمەلىيەتتە كۆرسەتتى؛ خەلقئارا ئەخلاق ـ ھەققانىيلىققا ئەمەل قىلىپ، چوڭ دۆلەتنىڭ مەسئۇلىيەتچانلـ ـ قىنى ئەمەلىيەتتە كۆرسەتتى.

بىرىنچى ۋاقىتتا پۈتۈن يەر شارىنى ۋد ـ رۇسنىڭ پۈتۈن گېن تەرتىپى ئۇچۇرىدىن تەڭ بەھرىمەن قىلدى؛ پۈتۈن يەر شارىدىكى 180 دۆلەت، ئون نەچچە خەلقئارا ۋە رايون تەشكـ ـ لاتنى يۇقۇمنىڭ ئالدىنى ئېلىش ـ تىزگىنلەش ۋە دىياگنوز قويۇش، داۋالاش لايىھەسىدىن تەڭ بەھرىمەن قىلدى؛ دۇنيا سەھىيە تەشكىلـ ـ تىغا 20 مىليون دوللار ئىئانە قىلدى؛ 100 دىن ئارتۇق دۆلەت ۋە خەلقئارا تەشكىلات بىلەن مۇتەخەسسىلەر سىن يېغىنى ئۆتكۈزدى؛ 120 دۆلەت ۋە تۆت خەلقئارا تەشكىلاتنى ماسكا، مۇداپىئە كىيىمى، نوكلېئىك كىسلاتاسىنى تەكشۈ ـ رۇش تەجرىبە دورىلىرى، نەپەسلەندۈرۈش ئاپپا ـ راتى قاتارلىق ماددىي ئەشيا يارىدىمى بىلەن تەمىنـ ـ لىدى، ئىران، ئىراق، ئىتالىيە، سېربىيە، كامبودژا، پاكىستان، ۋېنېزۇئېلا، لائوس قاتارلىق دۆلەتلەر ـ گە داۋالاش مۇتەخەسسىلەر گۇرۇپپىسى ئەۋەتتى...

دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتىنىڭ باش ئىش بې ـ جىرگۈچىسى تەن دېسىي مۇنۇلارنى بىلدۈردى: «جۇڭگونىڭ قىلۋاتقان ئىشى توغرا. شۇڭا بىز ئىنتىپاقلىششىمىز ـــ ئىنتىپاقلىششىمىز، ئىنتىپاق ـ لىششىمىز، يەنە ئىنتىپاقلىششىمىز كېرەك».

رۇسىيە زۇڭتۇڭى پۈتىن رەئىس شى جىنپىڭغا مۇنداق دېدى: «جۇڭگو يۇقۇمغا ئۈچرىغان دۆلەتلەرگە ۋاقتىدا يارىدەم قولىنى سۇنۇپ، خەلقئارا جەمئىيەتكە ياخشى ئۈلگە تىكلەپ بەردى».

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ باش كاتىپى گۇتېررېس رەئىس شى جىنپىڭغا رەھمەت ئېيتىپ مۇنداق دېدى: جۇڭگو تەرەپـ ـ نىڭ ھازىرقى قىينچىلىقتا تۇرۇۋاتقان دۆلەتلەر ـ نىڭ يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇشىغا يارىدەم بەرگەنلـ ـ كىگە رەھمەت ئېيتىمەن، جۇڭگونىڭ قوللىشى كۆپ تەرەپچىللىككە نىسبەتەن ئىنتايىن مۇھىم، جۇڭگونىڭ خەلقئارا ئىشلاردا مۇھىم رەھبەرلىك كۈچىنى جارى قىلدۇرۇشىغا ئىنتىزارمەن.

قىينچىلىقتا قالغانلارغا يارىدەم بېرىدىغان تۈركۈم ـ تۈركۈم يارىدەم مادىدىي ئەشيالىرى، ھەربىر قىممەتلىك دىياگنوز قويۇش ـ داۋالاش ۋە ئالدىنى ئېلىش ـ تىزگىنلەش تەجرىبىلىرى ئالاھىدە مەزگىلدە جۇڭگو بىلەن دۇنيانىڭ ھەمكارلىق يولىنى كېڭەيتتى.

يېقىندا ئىتالىيە زۇڭلىسى كونتې بىلەن تې ـ لېفونلاشقاندا، رەئىس شى جىنپىڭ مۇنداق كۆر ـ سەتتى: «جۇڭگو تەرەپ ئىتالىيە تەرەپ بىلەن بىرلىكتە يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇش خەلقئارا ھەمـ ـ كارلىقى ئۈچۈن، «ساغلام يىپەك يولى» بەرپا قىلىش ئۈچۈن تۆھپە قوشۇشنى خالايدۇ».

ئىتالىيە لوربىزو مېدىسى خەلقئارا مۇناسـ ـ ۋەت تەتقىقات ئورنىنىڭ مۇتەخەسسىسى فابىئو ـ ماسسىمو پاربىندى ھاياجانلانغان ھالدا مۇنداق دېدى: يەتتە دۆلەت گۇرۇھى ئىچىدە تۇنجى بولۇپ جۇڭگو بىلەن «بىر بەلباغ، بىر يول» چۇشىنىش ئەسلەتمىسى ئىمزالغان دۆلەت بولۇش ئىتالىيەنىڭ توغرا قارارى، بىر يېڭى دەۋر يېتىپ كەلدى، ئاممۇى سەھىيە ساھەسـ ـ دە «بىر بەلباغ، بىر يول» قۇرۇلۇشىنىڭ ئىسـ ـ تىقبالى مۇقەررەر پارلاق بولىدۇ.

دەۋر سەھىپىسى: «ئىنسانلار مەنپەئەتـ ـ داش ۋە تەقدىرداش تەقدىر ئورتاق گەۋدىـ ـ سى»

كىشىلەر 21 ـ ئەسرنىڭ ئۈچىنچى ئون يىـ ـ لىنىڭ مۇشۇنداق شەكىلدە باشلىنىشىنى ئويلاپ باقمىغان بولۇشى مۇمكىن، چۈنكى مىكروسكوپ ئاستىدىلا كۆزەتكىلى بولىدىغان بىر خىل تاجسـ ـ مان ۋىرۇس سەۋەبىدىن، ئىنسانلارنىڭ ئالدىراش ئالغا ئىلگىرىلەۋاتقان قەدىمگە تۇيۇقسىزلا «ۋاقىتـ ـ لىق توختىتىش كۈنۈپكىسى» بېسىلدى.

كۆزەتكۈچىلەر تەرىپىدىن «قارا قۇ» ۋە ـ قەسى دەپ ئاتالغان بۇ مەيدان ئاممۇى سەھـ ـ يە كىرىزىسى بۇگۈنكى دۇنيادا مۇقىمسىزلىق، ئېنىقسىزلىقنىڭ كۈنسېرى گەۋدىلىنىۋاتقانلىقنىڭ ئەڭ يېڭى ئىزاھاتى بولۇپ قالدى، ھەم جۇڭگو رەھبىرىنىڭ «بۇگۈنكى دۇنيا يۈز يىلدىن بۇيان كۆرۈلۈپ باقمىغان چوڭ ئۆزگىرىش ۋەزىيىتـ ـ دە تۇرۇۋاتىدۇ» دېگەن بۇ مۇھىم، زور ھۆكۈ ـ مىنىڭ چوڭقۇر ئېنىق كۆرەرلىككە ئىگە ئىكەنلـ ـ كىنى يەنە بىر قېتىم ئىسپاتلىدى.

«ئىقتىساد يەر شارىلىشۋاتقان دەۋردە، بۇنداق ئېغىر، زور تاسادىپىي ۋەقە ئەڭ ئاخىر ـ قى بىر قېتىملىق ئەمەس، تۈرلۈك ئەنئەنىۋى خەۋپسىزلىك ۋە غەيرىي ئەنئەنىۋى خەۋپسىز ـ لىك مەسىلىلىرى يەنە ئۈزۈلۈكسىز يېڭى سىناق ـ لارنى ئېلىپ كېلىدۇ.» تۇيۇقسىز يۈزبەرگەن يۇقۇمغا قارىتا، رەئىس شى جىنپىڭ ئۆزگىرىش ۋەزىيىتىدىكى خەۋپ ـ خەتەر، خىرىسلارغا يەـ ـ نىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ھۆكۈم قىلدى.

دۇنيانىڭ داۋالغۇپ تۇرۇۋاتقان يۈز يىللىق ئۆزگىرىش ۋەزىيىتى بېكىنمىچىلىك ياكى ئېچىۋېتىش، قارشىلىشىش ياكى ھەمكارلىشىش، يەككە تەرەپچىللىك ياكى كۆپ تەرەپچىللىكنىڭ تاللاش يولىدا تۇرۇۋاتىدۇ، بۇ قېتىمقى يۇقۇم خەلقئارا جەمئىيەتكە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ھەم بىر مەيدان «كوللېكتىپ سناق»، تېخىمۇ مۇھـ ـ مى بىر غايەت زور ئاگاھلاندۇرۇش ھېسابلىنـ ـ دۇ: ئېقتىساد يەر شارىۋىلاشقان دەۋردە، كىرد ـ زىس، خىرىس ئالدىدا ھەرقانداق كىشى ئۆزىنىـ ـ ڭلا غېمىنى يېسە بولمايدۇ.

«يۇقۇمنىڭ دۆلەت چېگراسى يوق، دۇنيا ـ دىكى ھەرقايسى دۆلەتلەر مەنپەئەتداش ۋە تەق ـ دىرداش تەقدىر ئورتاق گەۋدىسى.» «خەلقئارا جەمئىيەت جەزمەن ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى ئېڭىنى تۇرغۇزۇپ، ئۆزئارا ھەمدەم بولۇپ، قول تۇتۇشۇپ خەۋپ ـ خەتەر، خىرىسلارغا تاقابىل تۇرۇپ، گۈزەل يەر شارى يۇرت ـ ماكاننى ئورتاق قۇرۇشى كېرەك.» «بۇ مەيدان يەر شارىۋى ئاممۇى سەھىيە كىرىزىسىغا تاقابىل تۇرۇش جەريانىدا، ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسىنى بەرپا قىلىشنىڭ تەخىرسىزلىكى ۋە مۇھملىقى تېخىمۇ گەۋدىلەندى.» «يۇقۇم»غا تاقابىل تۇرۇش جېڭى مەزگىلدە، رەئىس شى جىنپىڭنىڭ ئىنسا ـ نىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى بەرپا قىلىش تونۇرىسىدىكى يەشمىسى ۋە مۇراجىئىتى دۇنيا مىقياسىدا كۆچلۈك ئېتىراپ قىلىشقا ئېرىشتى ۋە كەڭ ئورتاق سادا پەيدا قىلدى.

فرانسىيە پارىژ 8 ـ داشۆسنىڭ پىرو ـ فېسسورى پىئېر پىكار مۇنداق قارىدى: «ھەر ـ قايسى دۆلەت خەلق ئاممىسى، تېببىي خادىملار ۋە پەن تەتقىقات خادىملىرىنىڭ يۇقۇم ئالدىدا ـ نامايان قىلغان ئىنتىپاقلىقى ۋە ھەمكارلىشىشى ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى ئىدىيە ـ سىنىڭ كىشىلەر قەلبىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغاـ ـ لىقىنى نامايان قىلدى».

رۇسىيەلىك داڭلىق ئالىم ۋلادىمىر بېچې ـ رىتسا «دەلىل ۋە پاكت» گېزىتىدە ماقالە ئېلان قىلىپ مۇنداق دېدى: بىز بىرلىكتە ۋىرۇس ئۇستىدىن غەلبە قىلىمىز، ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى ئىدىيەسى بىزگە يارىدەم بېرىدۇ.

ئامېرىكا كۇئېن فوند جەمئىيىتىنىڭ رەئـ ـ سى روبېرت لاۋرېنس كۇئېن مۇنداق دېدى: بىزنىڭ بۇ داۋالغۇپ تۇرغان دەۋرىمىزدە، يـ ـ راقنى كۆرەرلىك ئىنتايىن مۇھىم، ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى ئىدىيەسى يىراقنى كۆرەرلىككە ئىگە، ماھىيەتلىك مەزمۇنى چوڭقۇر بولۇپ، ھەرقايسى دۆلەتلەر يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇۋاتقان ھازىرقى پەيتتە، «دۇنيانى جىددىي ئېھتىياجلىق بولغان يېڭى تەپەككۇر ئۇ ـ سۇلى بىلەن تەمىنلەپ، غايەت زور ئۇمىدنى يەتكۈزدى».

كاتتا دەۋر كاتتا ئەقىل ـ پاراسەتنى چاقـ ـ رىدۇ. 2013 ـ يىلى 3 ـ ئايدا موسكۋا خەلقئارا مۇناسىۋەت شۇيۇەندە دۇنياغا يۈزلىنىپ «تەقدىر ئورتاق گەۋدىسى» ئىدىيەسىنى ئوتتۇ ـ رىغا قويغاندىن تارتىپ، 2015 ـ يىلى 9 ـ ئايدا نيۇ يوركتىكى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى باش ئىشتابىدا ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى بەرپا قىلىشنىڭ «بەشنى بىر گەۋدە قىلىش» يول خەرىتىسىنى سىستېمىلىق شەرھـ ـ لەشكىچە، يەنە 2017 ـ يىلى 1 ـ ئايدا بىرلەشـ ـ كەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ جەنۇبىدىكى باش ئىشتابىدا «دۇنياغا نېمە بولدى، بىز قانداق قـ ـ لىمىز» دېگەننى چۈرىدەپ، ئىنسانىيەت تەقدـ ـ رى ئورتاق گەۋدىسى بەرپا قىلىش ئىدىيەسـ ـ نى يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ شەرھلەشكىچە، رەئىس شى جىنپىڭ دۇنياغا مول بولغان جۇڭگو ئەقىل ـ پاراستى خەزىنىسىنى ئاچتى.

ئىقتىسادنىڭ يەر شارىلىششىنىڭ تېخىمۇ ئوچۇق، سىغدۇرۇشچان، ئومۇم مەنپەئەتدار، تەڭپۇڭ، ئورتاق پايدا ئېلىش يۈنىلىشىگە قاراپ تەرەققىي قىلىشقا تۈرتكە بولۇشتىن با ـ راۋەر بولۇش، ئۆزئارا ئۆرنەك ئېلىش، سۆز ـ لىشىش، سىغدۇرۇشچان بولۇشتەك مەدەنىيەتنىڭ قارىشىنى تەشەببۇس قىلىشقىچە، يەر شارىۋى ئىقتىسادنى ئىداره قىلىشنى مۇكەممەللەشتۈ ـ رۈشكە تۈرتكە بولۇشتىن «بىر بەلباغ، بىر يول»نى يۇقىرى سۈپەتلىك ئورتاق بەرپا قـ ـ لىشقىچە، كىلىمات ئۆزگىرىشىگە ھەمكارلىشىپ تاقابىل تۇرۇشتىن يەر شارىۋى سەھىيە ئىداره قىلىشقا پائال قاتنىششىقچە... ئىنسانىيەت تەقـ ـ دىرى ئورتاق گەۋدىسى بەرپا قىلىشقا تۈرتكە بولغان بىرقاتار جۇڭگو ھەرىكىتى دۇنياغا بۇ ئىدىيەنىڭ سېھرىي كۈچى ۋە ھاياتىي كۈچىنى ھېس قىلدۇردى.

چوڭ داۋلى ئاددىي بولسا، ئۇزاق داۋام ـ لىشىدۇ. پۈتۈن يەر شارىنى قاپلىغان بىر مەيدان ئاممۇى سەھىيە كىرىزىسى ئىنسانىيەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى ئىدىيەسىنىڭ دەۋر قىممىتى ۋە رېئال ئەھمىيىتىنى تېخىمۇ نامايان قىلدى.

جۇڭگو دۇنيادىكى ھەرقايسى دۆلەتلەر بىلەن قول تۇتۇشۇپ يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇش جەريانىدا، دۇنيا بۇ جۇڭگو ئىدىيەسىگە قارىتا تېخىمۇ ھەقىقىي تەسىراتقا ئىگە بولدى: ئىنسانـ ـ يەت تەقدىرى ئورتاق گەۋدىسى يەتكىلى بولـ ـ مايدىغان مەنزىل ئەمەس، ئۇ، قىيىن پەيتتىكى رەھبەرلەر ئارىسىدىكى قەتئىي قوللاش، ھەر ـ قايسى دۆلەت خەلق ئاممىسىنىڭ چىن قەلبىدىن ئۇرغۇپ چىققان مېھىر ـ شەپقەت يەتكۈزۈش ھەمتۇرتكىسى، ياپونىيەدىكى «چىپاۋ كىيگەن قىز»نىڭ سوغۇق شامالدا جۇڭگو ۋۇخەنگە ئـ ـ ئانە قىلغاندا تەزىم قىلغان چاغدىكى ئېگىلگەن سىيماسى، جۇڭگو دوختۇرلىرىنىڭ ئىتالىيەدىكى ـ ـ ـ